

Посилання:

Мелько Л.Ф. Полікультурна компетентність студентів як фактор інтеграції / Л.Ф. Мелько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 1 до Вип. 5, Том IV (55): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2014. – С. 282-290.

УДК 378:005.336.2

Л.Ф. Мелько

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри туризму,

Університет економіки та права «КРОК»

Полікультурна компетентність студентів як фактор інтеграції

У статті розкрито значення формування полікультурної компетентності студентів на сучасному етапі розвитку суспільства, обґрунтовано науково-методологічні основи полікультурної компетентності студентів-міжнародників. Розроблено структуру полікультурної компетентності студента-міжнародника, висвітлено сутність та значення країнознавчих проектів для її формування.

Ключові слова: полікультурна компетентність, полікультурна компетентність студента-міжнародника, полікультурні компоненти, країнознавчі проекти.

Л.Ф. Мелько

кандидат педагогических наук, доцент,

заведующая кафедрой туризма,

Университет экономики и права «КРОК»

Поликультурная компетентность студентов как фактор интеграции

В статье раскрыто значение формирования поликультурной компетентности студентов на современном этапе развития общества, обоснованы научно-методологические основы поликультурной

компетентності студентів-міжнародників. Розроблено структуру полікультурної компетентності студента-міжнародника, раскрыто сутність і значення краєзнавчих проєктів для її формування.

Ключевые слова: полікультурна компетентність, полікультурна компетентність студента-міжнародника, полікультурні компоненти, краєзнавчі проєкти.

L. Melko

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

Head of Tourism Department,

«KROK» University

Multicultural Competence of Students as the Integration Factor

In the article the significance of students` multicultural competence formation at the current stage of society development is revealed, the scientific and methodological foundations of multicultural competence of students of international departments are substantiated. The structure of multicultural competence of student of international department is developed, the essence and significance of country studies projects for its formation is highlighted.

Key words: multicultural competence, multicultural competence of student of international department, multicultural components, country studies projects.

Постановка проблеми

Цивілізаційний світ вимагає професіоналів, які спроможні гармонійно працювати в міжнаціональному середовищі, толерантно вирішувати питання міжкультурної взаємодії, вміти передбачати та запобігати конфліктам, бути носіями миру.

Полікультурність є однією з головних особливостей сучасності. Майбутня професійна діяльність студентів, особливо спеціалістів у сфері міжнародних відносин, вимагатиме ґрунтовних знань про полікультурний

світ, здатності гармонійно здійснювати життєдіяльність серед європейської та світової спільноти.

Величезне значення для формування полікультурних компетенцій, полікультурної компетентності студентів, студентів-міжнародників зокрема, відіграють країнознавчі курси, країнознавчі просвітницькі проекти у процесі аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності. На сьогодні, коли Україна рухається до європейської та світової демократичної спільноти, здійснення такої діяльності, нарощування її масштабів, є не просто актуальною, а конче необхідною і першочерговою, зважаючи на напружену внутрішньо- та зовнішньополітичну ситуацію в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема компетентнісного підходу в освіті, професійної та полікультурної компетентності продовжує залишатися актуальною, про що свідчать численні зарубіжні та вітчизняні наукові публікації.

Полікультурна компетентність є предметом досліджень Р.Агадулліна, Н.Величко, Л.Воротняк, І.Демури, Н.Жорняк, О.Івашко, І.Кушнір, Л.Перетяги, М.Сімоненко, І.Соколової, Є.Степанова, Г.Суткевич та ін.

Полікультурну компетентність як предмет сучасних педагогічних досліджень висвітлено у роботах О.Осипенко, як складову творчого розвитку фахівця – у працях Д.Чернілевського. Формуванню полікультурної компетентності майбутніх учителів історії у процесі професійної підготовки присвячені роботи С.Авхутської, курсантів вищих військових навчальних закладів – О.Зеленської. Педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у позанавчальній діяльності обґрунтовані у дослідженні С.Шехавцової.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив встановити, що потребують наукового обґрунтування поняття «полікультурна компетентність студента-міжнародника» та питання сутності країнознавчих проектів у її формуванні.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування науково-методологічних основ полікультурної компетентності студентів, зокрема студентів-міжнародників, засобами країнознавчих проєктів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Полікультурна компетентність – невід’ємна складова професійної компетентності майбутніх фахівців, особливо у сфері міжнародних відносин, яка має здійснюватись на всіх етапах професійної діяльності.

У цілому компетентність розглядається як здатність людини здійснювати певну конкретну професійну діяльність, володіючи відповідними компетенціями. Існують численні визначення полікультурної компетентності як поняття, виділені її складові, структурні компоненти. Наведемо приклади (таблиця 1).

Таблиця 1

Полікультурна компетентність: поняття та структурні компоненти

Автор	Тлумачення поняття	Складові, структурні компоненти
Р.Р.Агадуллін (2004)	Полікультурна компетентність як загальна здатність особистості до плідної життєдіяльності в умовах поліетнічного й полікультурного суспільства, здатність, що ґрунтується на поєднанні особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях і навичках позитивної міжетнічної й міжкультурної взаємодії [1].	<u>Виділені складові:</u> аксіологічна особистісна інтелектуально-діяльнісна
Л.А.Гончаренко, А.М.Зубко, В.В.Кузьменко (2007)	Полікультурна компетентність педагога – це не лише здатність жити й діяти в багатокультурному середовищі, а ще й теоретична та практична готовність до здійснення своєї професійної діяльності в такому суспільстві [2].	<u>Виділені компоненти:</u> полікультурна грамотність; уміле використання знань, умінь і навичок із полікультурності

		у педагогічній діяльності; професійно-особистісні якості вчителя
О.М.Зеленська (2010)	Полікультурна компетентність (курсантів ВВНЗ) – це комплекс знань і способів полікультурної комунікативної діяльності в сукупності з особистісною готовністю до здійснення цієї діяльності [3].	<u>Виділені компоненти:</u> інформаційно-когнітивний комунікативно-діяльнісний емоційно-аксіологічний
С.О.Авхутська (2014)	Полікультурна компетентність майбутнього учителя історії є інтегративним професійно-особистісним утворенням, що формується в процесі професійної підготовки і складається з комплексу історичних і культурологічних знань, професійно-педагогічних умінь, навичок міжкультурної взаємодії та професійно значущих особистісних якостей, що сприятиме ефективному здійсненню педагогічної діяльності на засадах полікультурності в умовах полікультурного суспільства [4].	<u>Виділені критерії сформованості:</u> мотиваційний когнітивний діяльнісний особистісно-рефлексивний

Джерело: складено автором на підставі [1,2,3,4].

М.В.Сімоненко проаналізовано різноманітність підходів щодо визначення поняття «полікультурна компетентність» [5].

Також слід підкреслити, що більшість досліджень присвячені формуванню полікультурної компетентності у школярів, майбутніх педагогів, курсантів військових закладів тощо. Дане питання не достатньо розкрито у галузі підготовки спеціалістів-міжнародників.

Автор визначає полікультурну компетентність студента-міжнародника (майбутнього фахівця у сфері міжнародних відносин) як здатність особистості гармонійно реалізовувати полікультурні компетенції, володіючи

сумою полікультурних знань та мовленнєвими навичками, адекватно і дипломатично налагоджувати процес міжкультурної взаємодії, толерантно ставитись до людей різних національностей з метою кваліфікованого вирішення завдань у сфері міжнародних відносин.

Пропонуємо розглянути структуру полікультурної компетентності студента-міжнародника (рис.1).

У структурі полікультурної компетентності студента-міжнародника автор виділяє чотири взаємопов'язані компоненти, а саме: знаннєво-інформаційний, комунікативний, мовленнєвий, етико-мотиваційний.

Знаннєво-інформаційний компонент пов'язаний із здатністю володіння студентом суми країнознавчих знань, навичками пошуку, переробки та засвоєння інформації про полікультурний світ.

Комунікативний компонент відображає вміння студента застосовувати набуті знання на практиці у процесі міжкультурної взаємодії, володіти комунікативними вміннями і навичками у полікультурному середовищі, налагоджувати дипломатичні стосунки, володіючи переговорним процесом.

Мовленнєвий компонент пов'язаний із здатністю володіти іноземними мовами, розуміти і передавати іншомовну інформацію у процесі міжособистісної комунікації, що значно розширює можливості знаходження взаєморозуміння між партнерами.

Етико-мотиваційний компонент відображає особистісні характеристики майбутнього фахівця, його риси, якості характеру, ступінь толерантності, ціннісні орієнтири, систему етичних норм по відношенню до людей інших національностей.

Рис.1. Структура полікультурної компетентності студента-міжнародника (майбутнього фахівця у сфері міжнародних відносин)

Джерело: авторська розробка [6, с.275].

Формування полікультурної компетентності студентів-міжнародників, як однієї із ключових професійних компетентностей здійснюється протягом всього навчання у вищому навчальному закладі, у тому числі і при вивченні країнознавчих дисциплін.

Країнознавство – одна із базових навчальних дисциплін, де дієво відбувається формування полікультурної компетентності у майбутніх спеціалістів, зокрема у сфері міжнародних відносин. Надзвичайно ефективним є використання проектного методу при вивченні курсу, який використовується при підготовці творчих робіт, як однієї із найбільш ефективних форм індивідуальних науково-дослідних завдань у процесі самостійної роботи студентів.

Студентами-міжнародниками, підготовка яких здійснюється уже більше десяти років в Університеті економіки та права «КРОК» м.Києва, творчі роботи виконувалися протягом двох перших навчальних років, коли відбувалося вивчення навчального курсу «Країнознавство». Метою їх підготовки є розширення та поглиблення знань студента з дисципліни у процесі самостійної роботи. На сьогодні розроблені науково-методичні рекомендації щодо створення творчих робіт, де визначені їх мета, завдання, розроблені види (країнознавчі образи, країнознавчі маршрути, міні-доповіді, комплексні країнознавчі характеристики), запропоновані етапи підготовки, розкриті особливості оформлення та оцінювання, публічного захисту, шляхи практичного впровадження результатів [7].

Творчі роботи є дієвим підґрунтям для формування полікультурної компетентності студентів-міжнародників. Найкраще студентам вдається розкрити теми культурологічного та соціокультурного характеру. Як свідчить соціологічне опитування – це один із найулюбленіших видів навчальної діяльності студентів, що також позитивно впливає на успішність.

У процесі впровадження такого проекту як творча робота, найбільш дієво формуються такі компоненти полікультурної компетентності, як знаннево-інформаційний та етико-мотиваційний.

Потужними країнознавчими проектами у позааудиторній діяльності студентів, які активно сприяють формуванню полікультурної компетентності, є проекти пов'язані з проведенням країнознавчих просвітницьких фестивалів.

В Університеті «КРОК» протягом декількох років активно впроваджується *проект «Країнознавчий просвітницький фестиваль «Діалог культур»* для шкіл-партнерів, студентів та молоді, в межах якого відбулись фестивальні заходи: «Діалог культур: країни Африки» (11 березня 2011 р.), «Діалог культур: країни Латинської Америки» (25 листопада 2011 р.), «Діалог культур: країни Європи» (3 грудня 2012 р.), «Діалог культур: країни Азії» (17 лютого 2014 р.). Учасниками кожного дійства стає понад

300 осіб. У березні 2015 року планується проведення п'ятого фестивалю «Діалог культур: країни Америки, Австралія та Океанія».

Метою проведення фестивалю є ознайомлення молоді з особливостями культури народів світу, сприяння формуванню особистості на засадах толерантності, взаємоповаги до інших культур і народів. Розроблена структурна модель організації та проведення країнознавчого фестивалю, де виділені та розкриті етапи його проведення та ключові структурні компоненти [8].

В організації та проведенні фестивалю беруть активну участь студенти, особливо студенти-міжнародники, які готують інформаційні стенди, презентації, зустрічають гостей, проводять секційні засідання, організують майстер-класи тощо. Головними модераторами секційних засідань виступають ті студенти, які мають високу позитивну оцінку з курсу «Країнознавство», і готові продемонструвати свої знання, навички та вміння на практиці.

Протягом чотирьох країнознавчих фестивалів працювало 29 секційних засідань, на яких представлено 84 країни світу, проведено 14 майстер-класів та 4 творчі студії, серед яких мали місце: «Елементи національного костюму» (Нігерія, Сьєрра-Леоне), «Секрети африканських зачісок» (Чад), «Заварюємо каву по-ефіопськи», «Створюємо тропічну маску» (Камерун, Республіка Конго), «Граємо на африканських тамтамах» (Гвінея), «Танцюємо сальсу» (Куба), «Граємо на національних інструментах» (Болівія), «Готуємо національні страви» (Аргентина), «Розвиток образотворчого мистецтва Західної Європи на прикладі пам'яток із колекції Музею імені Ханенків», «Музика етносів Ірану», «Художня обробка шкіри» (Росія, Бурятія), «Азербайджанський народний танець – «ялли», «Мистецтво китайської ієрогліфіки», «ЕБРУ – мистецтво малювання на воді» (Туреччина) тощо.

На майстер-класах та творчих студіях учасники фестивального дійства мають можливість познайомитися з культурним розмаїттям країн та народів

світу у практичному контексті. До їх проведення, як правило залучаються носії культури, посольства, консульства, іноземні гості та спеціалісти.

Участь студентів у країнознавчій проектній фестивальній діяльності сприяє, насамперед, потужному формуванню комунікативного та етико-мотиваційного компонентів полікультурної компетентності. Окрім цього, є можливість підсилити мовленнєвий компонент та поглибити знаннево-інформаційний.

У цілому, порівнюючи участь студентів у країнознавчій проектній діяльності, зазначимо, що знаннево-інформаційний компонент полікультурної компетентності ґрунтовно формується у процесі виконання творчих робіт, а протягом фестивальної діяльності – поглиблюється і розвивається. Потужно формується і етико-мотиваційний компонент, коли особистість демонструє ціннісні орієнтири, ступінь толерантності до іноземних гостей, представників інших національностей. Формування комунікативного компоненту у процесі підготовки творчих робіт відбувається, як правило, опосередковано, а країнознавчі фестивалі, навпаки, надають надзвичайно потужні можливості для його формування. Студенти мають змогу вчитися працювати з представниками дипломатичного корпусу, вислуховувати і сприймати протилежну думку, вести конструктивний діалог, демонструючи дипломатичні вміння тощо. Для розвитку мовленнєвого компоненту широкі можливості має фестивальний рух, який надає реальну нагоду поспілкуватися з носіями мови на офіційному і неофіційному рівні, попрацювати у якості перекладача, продемонструвати володіння мовою.

Аналіз вищевикладеного дозволяє сформулювати наступні **висновки**.

Полікультурна компетентність студентів, зокрема майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин, є однією із ключових складових професійної компетентності.

У структурі полікультурної компетентності студента-міжнародника виділяємо чотири компоненти: знаннево-інформаційний, комунікативний,

мовленнєвий, етико-мотиваційний, які взаємопов'язуються і взаємодоповнюються.

Країнознавчі проекти, а саме: творчі роботи та країнознавчі просвітницькі фестивалі є ефективним підґрунтям для формування полікультурної компетентності студентів.

Полікультурна компетентність, як і інші види професійної компетентності, формуються протягом усього навчання студентів у вищому навчальному закладі, а її засоби та способи формування можуть вдосконалюватися і розвиватися.

Формування полікультурної компетентності студентів, студентів-міжнародників, є ключовою ланкою на шляху гармонізації суспільства, входження України до демократичної міжнародної спільноти, запорукою миру і стабільності.

Література

1. Агадулін Р.Р. Полікультурна освіта: методолого-теоретичний аспект / Р.Р. Агадулін // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3. – С. 18–29.

2. Гончаренко Л.А. та ін. Розвиток полікультурної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів: Навчальний посібник / Л.А. Гончаренко, А.М. Зубко, В.В. Кузьменко / За ред. В.В.Кузьменка. – Херсон: РПО, 2007. – 176 с.

3. Зеленська О. М. Аналіз результатів пілотажного дослідження щодо визначення рівня сформованості полікультурної компетентності курсантів ВВНЗ / О. М. Зеленська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Харків : УПА, 2010. – Вип. 26-27. – С. 236–241.

4. Авхутська С. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів історії: результати експериментальної роботи / С. Авхутська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/>...2014/9...Svitlana_Avhutsjka.pdf

5. Сімоненко М.В. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру / М.В. Сімоненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Pedagogica/58322.doc.htm.

6. Мелько Л.Ф. Роль країнознавчих проектів у формуванні полікультурної компетентності студентів-міжнародників / Л.Ф. Мелько // Розвиток інформаційного суспільства: Колективна монографія в 10-ти томах / Том 10. Інформаційно-комунікаційні аспекти міжнародної та національної безпеки. – К., ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2013. – С. 268-290.

7. Країнознавство: Підготовка творчих робіт: Електронний посібник для самостійної роботи студентів / Автор-укладач Л.Ф. Мелько. – Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2007.

8. Мелько Л. Країнознавчий фестиваль «Діалог культур»: науково-методичні рекомендації / Л.Ф. Мелько // Географія та економіка в сучасній школі. – 2013. - № 3. – С. 29–34.